

VOORSPOED
EN VERVAL

Curaçao Aruba Bonaire

Het VENIJN
zit in de
STAART

Tropische
wandeling

Op een
ONBEWOOND
EILAND

ZAND,
ZAND,
ZAND

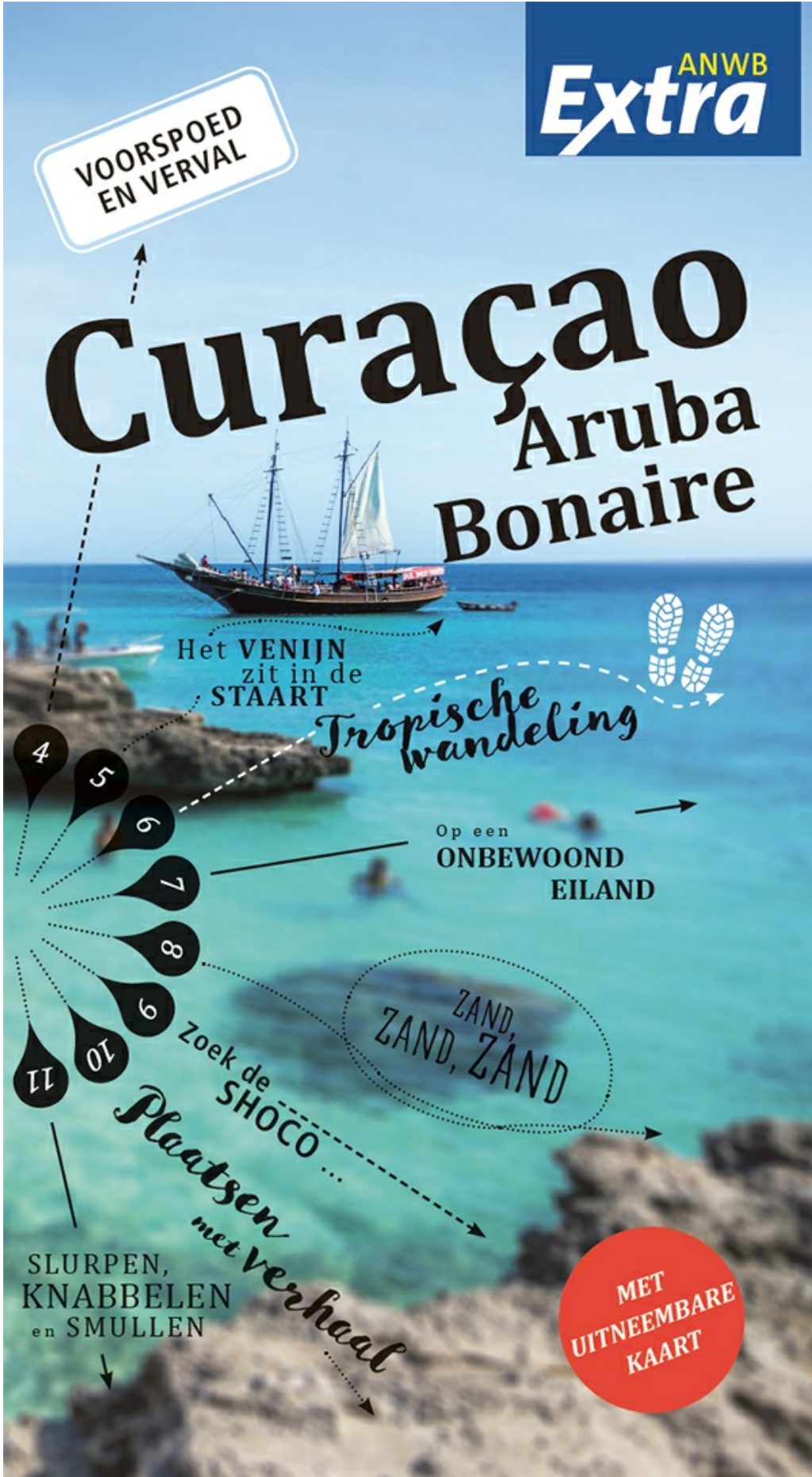
Zoek de
SHOCO...

Plaatsen
met verhaal

SLURPEN,
KNABBELEN
en SMULLEN

MET
UITNEEMBARE
KAART

- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11

Curaçao
Aruba · Bonaire

Uitgeverij ANWB

Inhoud

Het belangrijkste eerst

Dit zijn Curaçao, Aruba en Bonaire

Curaçao, Aruba en Bonaire in cijfers

Eten en drinken

Het kompas van Curaçao, Aruba en Bonaire

15 manieren om je onder te dompelen op Curaçao, Aruba en Bonaire

Curaçao, kleur in Willemstad

Curaçao

Willemstad

- 1 Tropische gevels met Hollands tintje – **Punda**
- 2 Stadsvernieuwing aan de overkant – **Otrobanda**
- 3 Zwemmen met dolfijnen – **Dolphin Academy**

Bandabou

Hatogrotten en -vlakte

- 4 Landhuizen in de mondi – **Bandabou**

St. Willibrordus

Barber

5 Pittige klim met beloning – **de Christoffelberg**

Westpunt

Shete Boka National Park

6 Land en water vol variatie – **Jan Thiel Lagune**

Bandariba

7 Ultiem bounty-eiland – **Klein Curaçao**

Aruba strand in overvloed

Aruba

Oranjestad

8 Van Arashi tot Baby Beach – **rondje strand op Aruba**

Eagle Beach

9 Natuurlijke variatie – **Arikok National Park**

Palm Beach

Centraal Aruba

San Nicolas

10 Oude mijnen en huizen op de wind – **rondrit Aruba**

11 Het lekkerste streetfood – **van batido tot foodtruck**

Bonaire – de unieke koraalriffen

Bonaire

Kralendijk

12 Paradijs onder water – **Bonaire National Marine Park**

13 Dagtocht vol variatie – **rondrit Bonaire**

14 Ideale surferslagune – **Lac Bay**

15 Avontuur in een woestijnpark – **Washington Slagbaai National Park**

Reisinformatie

Hoe zegt u?

Register

Notities

Fotoverantwoording

Colofon

Herinner je je deze nog?

Het belangrijkste eerst

Licht en kleur

Volop licht en heel veel kleuren: wat zijn de Caribische eilanden daarmee toch ruim bedeed ... Vooral in onze grijze en grauwe winterperiode doe je hier een forse dosis energie op. Caribbean Time geldt het hele jaar en is synoniem aan onthaasten.

Huizen op de wind

Zijn de eilanden alleen geknipt voor zon- en strandaanbidders? Zeker niet! De befaamde kleurrijke huizen van Curaçao zijn niet alleen fotogeniek, er steken veel verhalen achter. Vaak voeren die terug op het koloniale verleden, ook een stuk van onze geschiedenis dus.

Kunstenaarseilanden

Veel kunstenaars vinden er het hele jaar inspiratie, in de kleurrijke mensen, hun huizen en hun feesten. Maar ook in de flora en fauna, zowel op het land als onder water. Hun kunst drukt zich uit in steen, keramiek, afvalmaterialen, je ziet schilderijen en muurschilderingen – ook 3D. Kijk door hun ogen naar de eilanden en de bewoners.

Landhuizen 2.0

Op Curaçao kun je nog originele landhuizen bezoeken. Ze zijn nu museum, boetiekhotel of restaurant. Karakteristieke kunuku's, perfect op de wind gebouwde eenvoudige huizen, staan op alle eilanden.

Caribische keuken

Lekker eten is ook een belangrijk thema op de Caribische eilanden. Vele culturen deden op enig moment Curaçao of Aruba aan. Ze lieten vooral hun sporen in de keuken achter. Het restaurantaanbod is enorm op Curaçao, verhoudingsgewijs ook groot op Aruba en hoewel de horeca op Bonaire veel beperkter is, zijn ook daar uitstekende restaurants.

Levendige mondi

Is het landschap eentonig? Zeker is het aandeel stekelige en dorre vegetatie in de mondi groot, toch bruist het er van het leven. Vogels zorgen voor een kleurrijke noot: van flamingo's bij de zoutpannen en steltlopers en reigersoorten in de lagunes tot de kwetterend overvliegende Caribische parkieten. Grotten kun je bezoeken op Curaçao en Aruba.

A-strand, C-strand of B-strand

Ben je een echte strandliefhebber? Curaçao heeft voor iedereen een aantrekkelijk strand. Met je voeten in het zand ontbijten en bij zonsondergang een cocktail: daarvoor zijn er de stranden van Jan Thiel en Mambo Beach vol faciliteiten. Prachtige (snorkel)baaien, waar hooguit wat palapa's staan voor de broodnodige schaduw, liggen tussen Santa Cruz en Westpunt. Of ga voor een ultieme stranddag naar Klein Curaçao. De breedste zandstranden vind je op Aruba, met Palm Beach en Eagle Beach als drukstbezochte en Baby Beach als een van de favorieten. Bonaire heeft vrijwel geen zand- maar wel koraal- en kiezelstranden.

Onderwaterparadijzen

Bonaire is al sinds jaar en dag het onbetwiste duikersparadijs. Je kunt er op tal van plaatsen zó naar het rif zwemmen, dat een unieke biotoop vormt met allerlei koraalsoorten en een zeer kleurrijk onderwaterleven. Omdat er weinig zanderige bodem is, waardoor het water troebel zou worden, is het onderwaterzicht daar heel goed. Het duiken op Aruba staat vooral in het teken van wrakduiken. Curaçao biedt een combinatie van kantduiken en er zijn enkele wrakken. Voor snorkelaars zijn alle drie de eilanden aantrekkelijk.

Zeker, ik houd van mijn voeten in het zand – en nog meer van een duik in zee. Het liefst doe ik aan baaihoppen ... dat kan op zowel Curaçao, Aruba als Bonaire perfect. En er is hier nog zoveel meer te beleven, te proeven en te beluisteren!

Vragen? Ideeën?

Laat het me weten! Mijn adres bij de ANWB:

@ anwbmedia@anwb.nl

Dit zijn Curaçao, Aruba en Bonaire

Ruim 8000 km van Europa, weliswaar een Nederlands tintje maar een compleet andere wereld. Het hele jaar zon, volop stranden en een prachtig blauwe zee. Exotische flora en fauna zowel boven als onder water. Fleurige huizen, vooral van hout, gebouwd om de zon buiten te houden. Caribbean time laat tijd om te genieten, te lachen en te luiëren. Drie heerlijke eilanden om je ver weg en toch thuis te voelen.

Benedenwinds

Curaçao, Aruba en Bonaire maken deel uit van de boog van de Kleine Antillen, waar duizenden eilanden en riffen toe behoren. Ze liggen 'benedenwinds' van de overheersende noordoost-passaatwinden en worden daarom de Benedenwindse Eilanden genoemd. Dat is overigens ook een gunstigere positie dan bovenwinds, omdat ze verder van de baan van de zomerse orkanen verwijderd liggen. Je kunt ze het hele jaar bezoeken voor heerlijk weer; wel heb je wat meer regenkans in het najaar.

Koloniaal verleden

Toen Europese ontdekkingsreizigers rond het jaar 1500 de Caribische Zee doorkruisten, waren ze teleurgesteld in deze eilanden. Ze troffen er niet het goud waarop ze hadden gehoopt – dat overigens later op Aruba wel werd ontdekt. Vee werd er gehouden, later ook landbouw verricht, wat aan de regionale voedselbehoefte ten goede kwam. Onder Hollands gezag werd vooral Curaçao een handelseiland. Behalve zout, suikerriet en indigo had de handel in slaven tot in de late 18e eeuw een groot aandeel. Het is nog altijd een heel gevoelig onderwerp op Curaçao. Door het komen en gaan van vele volkeren is het wel een veelkleurige bevolking geworden, met invloeden uit allerlei culturen.

Bon bini

Op Curaçao hoor je vooral Papiaments, op Aruba meer Engels, op Bonaire spreekt de meerderheid Nederlands. Zo dicht bij Venezuela en met veel werkkrachten uit Zuid-Amerika is ook het Spaans een belangrijke taal. Een grote gemeenschappelijkheid zit in de dagelijkse groeten en beleefdheden, waarbij het Papiaments de voertaal is. Dus neem mee in je verbale reisbagage: *bon bini* (welkom), *bon dia* (goedemorgen), *bon tardi* (goedemiddag), *ayó* (tot ziens) en *danki* (dank u/je wel). Je wordt er zelf vrolijk van en jouw vriendelijkheid wordt zeer gewaardeerd. Ongeduld schrap je uit je vocabulaire, je bent toch met vakantie?

Caribisch carnaval

De overtreffende trap van kleur en leven-bij-de-dag ervaar je tijdens de carnavalsfeesten. Die ontwikkelden zich hier pas in de tweede helft van de 20e eeuw. Het aanvankelijk besloten katholieke elitefeest ontpopte zich tot een groots volksfeest. De kleurrijkheid ervan is te danken aan de mengeling van Afrikaanse, Creoolse en Aziatische culturen. Er zijn grote parades met uitbundig dansende volwassenen en aparte versies voor kinderen en zelfs voor paarden. En zoals het goede feesten betaamt, krijg je alle kans voor een warming-up. Overigens weten vooral Curaçaoërs en Arubanen ook zonder Prins, Pancho en Koningin van feesten! De Beach Clubs hebben elk hun evenementen en dj-avonden.

Zoek – en vind – de authentieke Caribensfeer, hier in Otrobanda-Willemstad.

Toerisme

Toen in de jaren 1960-1970 de laatste plantages op Bonaire gesloten werden, begon men de natuur als toeristisch handelsgoed te exploiteren. Flora en fauna kregen op het land de natuurlijke ruimte. Tegelijkertijd kwam er veel meer oog voor de enorme waarde van het zeeleven. De oprichting van de Stichting Nationale Parken Nederlandse Antillen (STINAPA) was het gevolg van dit toegenomen bewustzijn. Het duiken en snorkelen zijn inmiddels heel stevig verankerd in het toerisme, en behalve in het onderwaterleven geïnteresseerden, komen er volop vogelaars en plantenliefhebbers.

Vanaf de jaren 90 is er op de eilanden meer aandacht voor het cultuurhistorisch erfgoed en zijn de verschillende stichtingen voor monumentenzorg opgericht. Unieke maar door de tijd aangetaste bijzondere pandjes en zelfs hele wijken zijn inmiddels opgeknapt en vormen verrassende foto-onderwerpen. Sommige hebben een nieuwe functie – landhuizen werden eethuis of galerie. De hele binnenstad van Willemstad, met de vier wijken Punda, Otrobanda, Pietermaai en Scharloo, is UNESCO-Werelderfgoed.

En niet in de laatste plaats hebben de eilanden een grote culinaire aantrekkingskracht, met in de meeste gevallen een tafeltje aan het water

...

Curaçao, Aruba en Bonaire in cijfers

2

sterren op de vlag van Curaçao symboliseren het grote en het kleine Curaçao.

4

talen worden er gesproken: Nederlands, Papiaments, Engels en Spaans.

5

belangrijke ecosystemen heeft Bonaire, waarvan er 4 direct met de zee te maken hebben.

6,5

kilometer lang is het parcours van de Gran Marcha, de carnavalsoptocht in Willemstad.

30

graden Celsius is de gemiddelde dagtemperatuur in Willemstad in januari en februari.

56,4

meter hoog is de in 1974 geopende Koningin Julianabrug.

60

centimeter is het getijdenverschil bij de Antillen.

63

duikplaatsen heeft Bonaire, plus nog 24 bij Klein Bonaire; dat maakt dus 87.

372

meter hoog is de Christoffelberg, op Curaçao, daarmee het hoogste punt van de drie eilanden.

572

treden brengen je op de Hooiberg, Aruba.

1000

Steps Beach op Bonaire heeft gelukkig maar 64 treden om op het koraalstrand te komen.

2010

was het jaar waarin Curaçao een zelfstandig land werd binnen het Koninkrijk der Nederlanden.

3600

passagiers kunnen er op het cruiseschip ms Royal Princess; Kralendijk telt 12.500 inwoners.

8000

fabrieksarbeiders werkten tijdens WO II in de olieraffinaderij van San Nicolas.

92.000.000

jaar oud is de basaltlaag in het Arikok National Park.

61
kilometer bedraagt de
lengte van Curaçao.

Eten en drinken

In de Cariben is lekker eten een belangrijk onderwerp. Afrikaanse, Creoolse en Aziatische invloeden zijn groot. De typische Antilliaanse gerechten zijn verzameld onder de naam komedor krioyo of kushina krioyo. Dat zijn vooral soepen en stoofschotels. Natuurlijk levert de alom aanwezige zee volop variatie en smakelijkheden. En wat is er nou Caribisch dan een fleurig sapje of zonnige cocktail?

Krioyo: geit in de hoofdrol

Met stoofschotels (*stobá*) of soep (*sòpi*) begint men vaak de dag al, en ook als lunchgerecht zijn ze favoriet in de kriyokeuken. Vaak wordt daarbij geitenvlees (*kabritu*) gebruikt – geiten lopen er op de meeste eilanden volop en veelal vogelvrij – maar ook schapen- of rundvlees of kip. Leguanen (*yuana*) belanden ook nog altijd in de pan, en dan hopelijk niet de beschermde Antilliaanse leguaan (op Aruba zijn alle leguanen beschermd). Van varkens verdwijnen de poten en oren in een sùlt, in het zuur. *Keshi yená* is een ovenschotel van vlees of kip met rozijnen en kaas. Oorspronkelijk werd een compleet Edammer kaasje gevuld. Onder de soepen zijn die van okra (*yambó*) en cactus (*kadushi*) populair.

Vis

Vis is ook een wezenlijk onderdeel van het dagelijkse menu. Die wordt vooral gebakken (*piská hasá*), in de oven gegaard (*piská den fornu*) of in soep verwerkt (*sòpi di piská*). Catch of the day is vaak red snapper (rode snapper, een zoutwaterbaars), *mulà* (koningsmakreel) of *mahi-mahi* (goudmakreel). Natuurlijk wil je dat die duurzaam gevangen is. Sommige restauranthouders krijgen ze van hun vaste en betrouwbare leverancier, andere geven er de voorkeur aan via de groothandel (duurzaam) in te kopen. De afgelopen jaren is ook volop gejaagd op de koraalduivel (*lion fish*), een invasieve soort die het koraal en daarmee het hele ecosysteem aantast; geregeld staat lion fish op menukaarten.

Bijgerechten en snacks

Gangbaar bijgerecht in de kriyokeuken is *funchi*: blokjes maiskoek, wat lijkt op polenta. Ook gebakken zoete aardappel of pompoen en *banana hasá* (gebakken banaan) of het daaraan verwante plantin krijg je geregeld op je bord.

In eenvoudige eetgelegenheden krijg je als bijgerecht behalve funchi ook wel frites of *plantin* (een gebakken schijf banaan) en wat er aan groente voorhanden is.

Pan batí is een plat maisbrood. Een ronde variatie daarop is de *Johnny Cake*, vooral op Aruba verkrijgbaar. Het houdt het midden tussen brood en olieballen. Er zit geen gist in maar baksoda, en vaak is er een vulling van kaas, vlees, kip, tonijn (uit blik) of bacalhau. Dat heet op Curaçao meestal een *pastechi* of *empana(da)*.

Ook het vrij bewerkelijke cassave verschijnt als bijgerecht op tafel: gepureerd, gekookt of gebakken, ook wel in broodvorm.

Hollandse keuken

Hollandse bewoners en bezoekers vinden voor hun homeland-cravings bitterballen, kroketten en patat-met. Ook hagelslag hoef je echt niet van thuis mee te nemen: het staat bij veel ontbijtbuffetten en anders ga je naar Van der Tweel – Albert Heijn op Curaçao.

Internationaal

De grote Amerikaanse toeristenstromen op Aruba geven de horeca daar een Amerikaanse inslag. Denk niet alleen aan hamburgers, maar ook aan grote Tex-Mex-invloed en veel fusion. Pasta en pizza zijn volledig ingeburgerd. Op de eilanden worden veel supermarktjes gerund door Aziaten (Chinezen vooral), ook zijn er veel kleine Chinese eethuizen.

Dorstlessers en vitaminebommen

Een heel frisse dorstlesser is de *awa di lamoenchi*, limonade van versgeperste limoenen, waaraan ijsblokjes en suiker worden toegevoegd – ook heel gemakkelijk zelf te maken. Of een *awa di koko* of *koko friu*: een verse kokosnoot waar je door een rietje de kokosmelk uit drinkt. Versgeperste vruchtensappen met ijsblokjes (water is hier betrouwbaar) uit de blender drink je bij een batido (zie ook). Perfecte tussendoortjes of een verantwoorde lunch.

Snack of snèk

Op Curaçao valt het enorme aantal biersnacks op, het bewijs dat het een

populaire drank is. Deze snacks of snèks zijn eenvoudige, zwaarbetraliede cafés die de naam van een biermerk hebben. Heineken is heel gangbaar (wel wat chiquer en wat duurder), maar ook Polar, Born in Curaçao en Presidente zie je veel. Je lest er even je dorst en er zijn kleine snacks verkrijgbaar. Het is ook vaak een verzamelplaats voor vrienden, om daar te bedenken hoe de (uitgaans)avond er verder uit gaat zien.

Maar voor een snelle trek gaan Curaçaoërs eigenlijk vooral naar de *trukipan*, de snackbar of snackwagen die in de loop van de avond opengaat. Deze eetkramen vormen absoluut een deel van de cultuur. Je vindt ze het beste via Facebook of ter plaatse via mond-tot-mondreclame: of kijk eenvoudig waar het druk is.

Sterkedrank

Sinds jaar en dag wordt op de Cariben rum gestookt, op basis van het veelvoorkomende suikerriet. Het was en is een belangrijk exportproduct maar ook ter plaatse kun je het nog alom krijgen. Elk huis heeft zijn eigen receptuur wat betreft toegevoegde kruiden. De bruine kleur is te danken aan het rijpen in eikenhouten vaten. Maar op Curaçao is eigenlijk whisky populairder.

Van Curaçao komt de Curaçaolikeur. In Europa kennen we vooral de blue Curaçao. De basislikeur, op basis van de schillen van de laraha – een bittere sinaasappel – is helder, maar juist de vijf felle kleuren zijn hier populair.

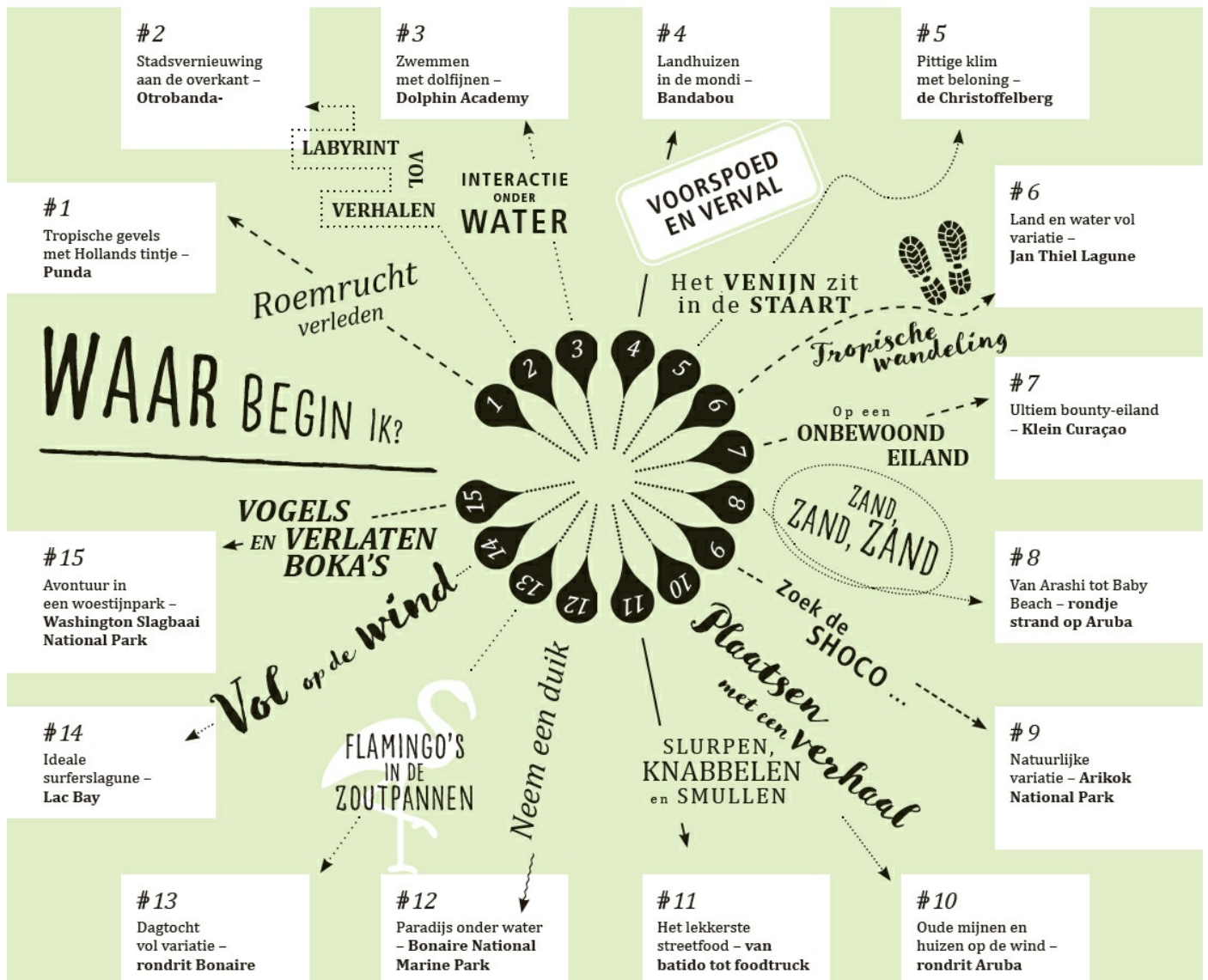
KESHI YENA

4-6 pers. 300 gr licht belegen kaas in plakken, 1 kilo kippenpoten (of 300 gr kipfilet), 1 ui, 2 gewelde gedroogde pruimen, 50 gr rozijnen, 50 gr zwarte olijven in stukjes, kappertjes of 1 el piccalilly, 1 tomaat, takjes peterselie, 3 eieren, peper, zout/ketjap (kerrie/paprikapoeder). Kip in water met zout koken en klein snijden of pluizen. Peterselie fijnknippen, ui snipperen, pruimen ontpitten en fijnsnijden, dit met olijven een paar minuten in wat olie of boter bakken, tomaat, rozijnen, kappertjes/piccalilly toevoegen en laten pruttelen tot het een dikke saus is en dan de kip erdoor doen, op smaak brengen met peper en zout of ketjap, eventueel kerrie of

paprikapoeder. Eieren loskloppen met wat water, de helft in een ingevette ovenschaal doen. Bedek de bodem en zijkanten met kaas, leg er de vulling (mag niet nat zijn) op. Doe daarop kaas en de rest van het eimengsel. 30-40 min. op 180°C in een voorverwarmde oven bakken.

Het kompas van Curaçao, Aruba en Bonaire

Curaçao – kleur in Willemstad

Als de zon achter het Rif Fort is weggezakt, na de laatste stralen op de Handelskade te hebben geschenen, komt er een nieuwe kleurenparade aan. De Pontjesbrug, flaneerstraat bij uitstek, laat alle kleuren van de regenboog zien. En de volgende ochtend begint steevast een nieuwe ronde. Eerst krijgt Otrobanda de volle kleurenlaag. Dan komt de zon vol de St. Annabaai in. En in de loop van de middag gaat de hoofdrol weer naar de Handelskade. Tot de 'regenbogen' op de Pontjesbrug weer verschijnen.

Curaçao

uitneembare kaart 2

Kòrsou (472 m²) is het grootste van de ABC-eilanden en is net iets groter dan Texel. Vooral in de hoofdstad Willemstad is veel te zien. Daar zijn bezienswaardigheden in relatie tot het koloniale verleden, maar het is ook het winkel- en uitgaanscentrum van het eiland. Er zijn uiteenlopende logiesmogelijkheden, waarbij het grote aantal boetiekhotels opvallend is: verbouwde stadspaleisjes, handelsgebouwen, een klooster en zelfs een ijsfabriek. Uitgezonderd het superhoogseizoen – carnaval en kerst – zijn de prijzen er alleszins redelijk.

De vroegste bewoners van Curaçao waren Arowakken. In grotten en baaien zijn aardewerk, gereedschap, grafresten en rotstekeningen gevonden, die tot 2500 v.Chr. terugvoeren. Spanjaarden ontdekten het eiland in 1499. Ze gingen op de naamdag van Sint Anna, 26 juli, aan land. Vandaar de naam: St. Annabaai. Maar omdat de Spanjaarden niet het gehoopte goud vonden, noemden ze het – evenals naburige Caribische eilanden – nutteloze eilanden, *islas inutiles*. De aangetroffen bevolking werd als slaaf weggevoerd naar gebieden waar plantages en mijnbouw waren.

Willemstad zit architectonisch vol verrassingen – en uitdagingen.

Koloniale periode

Een eerste koloniale nederzetting kwam er in 1527, onder Juan de Empuès, die het eiland als bruidsschat had gekregen. Er werd vee gehouden op het eiland. Handel kwam op gang met de komst van de Nederlanders, vanaf 1634. De natuurlijke haven lag uiterst strategisch en de West-Indische Compagnie vestigde er met het Fort Amsterdam zijn hoofdkwartier. De voornaamste eerste handelswaren bestonden uit indigo, katoen, tabak, sorghum en (riet)suiker. Plantages werden verspreid over het eiland aangelegd. Daarvan bleven slechts de namen over, zoals Hato, Savonet, Santa Barbara, Groot en Klein Sint Joris, Santa Martha, Piscadera en San Juan. Ook werden de zoutpannen geëxploiteerd. De plantages en zoutpannen werden door slaven bewerkt en spoedig bleek ook juist de handel in slaven heel lucratief. De laatste slavenschepen voeren in 1788 uit.

Onder de kolonisten op Curaçao waren veel Joden, die ongelijke behandeling en vervolging in Europa ontvluchtten.

In 1827 voer het eerste stoomschip tussen Nederland en Curaçao, een reis van 28 dagen. De havencapaciteit werd fors uitgebreid.

19e en 20e eeuw

Vanaf halverwege de 19e eeuw kwamen er tal van missionarissen naar Curaçao,

die vooral op het platteland kerken en scholen bouwden. Nog steeds zijn grote delen van Willemstad eigendom van paters en zusters en veel scholen hebben nog een (inter)confessionele grondslag. Sinds 1958 is Curaçao een bisdom, met een kathedraal in Pietermaai.

De olieraffinaderijen brachten geruime tijd grote economische voorspoed. Vanaf 1915 verrees in het kielzog daarvan een werknemersdorp aan het Schottegat; in Julianadorp en Emmastad woonde vooral het hogere kader. Tot in de Tweede Wereldoorlog was de oliehandel van groot economisch belang.

Willemstad F 6/7

Grofweg bestaat Willemstad uit vier grote wijken: Punda, Otrobanda, Pietermaai en Scharloo. Daarin bevinden zich honderden monumenten en het totaal van deze wijken wordt door de UNESCO als Werelderfgoed beschermd. Om dit historische centrum ligt een reeks wijken waarvan sommige samenvallen met voormalige landgoederen of seminaries. Willemstad is genoemd naar kroonprins Willem, later stadhouder Willem II van Oranje.

Opvallend aan de stad is de veelkleurigheid. Die is te danken aan gouverneur Kikkert – of althans zijn arts: de felle lichtweerkaatsing van de destijds witte huizen zou de oorzaak zijn van ernstige oogkwalen. Daarop werd, vanaf 1817, verordonneerd dat de huizen een kleur moesten krijgen, met keuze uit okergeel, rozerood, blauw en groen. De wet geldt niet meer, maar de kleuren zijn gebleven – het palet is zelfs uitgebreid – en worden over het hele Caribische gebied gekoesterd.

KÒRSOU

Waar komt de naam Curaçao – hier zeggen ze: Kòrsou – eigenlijk vandaan? De Portugezen troffen er de grotten met hartvormige ingang: **coração** is het Portugese woord voor hart. Of noemden de bewoners, waar de ontdekkingsreizigers contact mee hadden, zich zo? Weer een andere versie luidt dat Zuid-Amerikanen naar Curaçao gingen en daar mensen met krullend haar zagen, net als de **avecuracau**, een vogel die in de Amazone voorkwam. Misschien hoor je ter plaatse nog een paar andere varianten.

BEZIENSWAARDIG

Punda ■

Punda is het oudste centrum, met daarbinnen het Fort Amsterdam als oudste kern. Lange tijd was de kolonie een stad van soldaten, die de strategische plek moesten verdedigen. Totdat de handel als lucratief zakenmodel werd ontdekt. Op het eiland verschenen plantages om de voedselvoorziening te waarborgen; zout en suiker(riet) bleken gewilde exportproducten. Daarvoor werden spoedig slaven als werkkraft ingezet. Een uiterst pijnlijk hoofdstuk van de geschiedenis is dat vervolgens juist de handel in slaven een groot economisch winstmodel werd. Volop details daarover hoor en zie je in het Museum Kura Hulanda, in Otrobanda.

WILLEMSTAD EN OMGEVING

Bezienswaardig

- 1 Punda
- 2 Otrobanda
- 3 Pietermaai
- 4 Scharloo
- 5 Bolo di Batrei

- 6 Kathedraal H. Rozenkrans
- 7 Fort Nassau
- 8 Maritiem Museum
- 9 Museum Kura Hulanda
- 10 Museo Bolivariano
- 11 Curaçao Museum
- 12 Landhuis Chobolobo
- 13 Landhuis Bloemhof
- 14 Landhuis Rooi Katootje
- 15 Landhuis Granbeeuw
- 16 Landhuis Habaai
- 17 Beth Haim
- 18 Yubi Kirindongo
- 19 Hatogrotten

Overnachten

- 1 Pietermaai Boutique Hotel
- 2 BijBlauw Boutique Hotel
- 3 Scuba Lodge Boutique Hotel
- 4 Boutique Hotel 't Klooster
- 5 Hotel Kura Hulanda
- 6 The Ritz Village Hotel
- 7 Lions Dive and Beach Resort
- 8 Bon Bini Seaside Resort
- 9 Kontiki Beach Resort
- 10 Dolphin Suites

Eten en drinken

- 1 Mundo Bizarro
- 2 Ginger
- 3 Kome
- 4 Blessing
- 5 Rif Fort
- 6 Fort Nassau
- 7 Hofi Cas Cora
- 8 Granbeeuw
- 9 Ribs Factory
- 10 Seaside Terrace

- 11 MOOD
- 12 Chill Beach Bar
- 13 Hemingway
- 14 Limoncello

Winkelen

- 1 Penha
- 2 Serena's Art Factory
- 3 Drijvende markt
- 4 Centrale Markt
- 5 Mom'Art

Uitgaan

- 1 De Steeg
- 2 Café De Tijd
- 3 Miles Jazz Café
- 4 Luke's Cocktailbar
- 5 Saint Tropez
- 6 Emporio Grand Café
- 7 Kokomo Beach
- 8 MOOD Beach

Actief

- 1 Otrobanda Punda Tours
- 2 Dushi Walks
- 3 Havenrondvaart
- 4 Aquafari
- 5 Dasia Cycling

Otrobanda

Aan de andere kant van de St. Annabaai ontwikkelde zich vanaf 1707, toen Punda uitpilde, een nieuwe wijk. Hier in Otrobanda (letterlijk: 'aan de overzijde') zie je een wirwar van smalle straatjes en stegen tussen het Rif Fort en de Breedestraat. Ten noorden daarvan rond de IJzerstraat is een wijk vol hoogteverschillen. Hier vond grootschalige stadsrenovatie plaats vanaf de jaren 90; lees daarover meer op blz. 26. Ten westen hiervan ligt het Korallengebied, waar gegoede burgers en hun personeel op ruime, door ommuurde tuinen

omringde percelen woonden.

Pietermaai 3

Pietermaai was aanvankelijk niet meer dan een smalle strook grond tussen de zee en het Waaigat. Pas toen een deel van het Waaigat was drooggelegd, kon er bebouwing plaatsvinden en breidde de stad zich oostelijk van Punda uit. De wijk is genoemd naar Pieter de Mey, de kapitein die zich in 1674 op Curaçao vestigde. Inmiddels heeft Pietermaai een metamorfose ondergaan en is het bij uitstek een wijk met originele boetiekhotels en -restaurants, en een levendige woonwijk voor kunstenaars en studenten. Het deel Nieuw-Nederland heeft straatnamen als Leidenstraat en Sittardstraat. Ook zijn hier wijken met godennamen, en zijn er de bomen-, vruchten- en vogelbuurt. Pietermaai is een van de wijken die optimaal hebben geprofiteerd van de in 1992 opgerichte Stichting Monumentenzorg Curaçao.

Scharloo 4

Ook in noordoostelijke richting dijde Punda uit. In deze wijk, Scharloo, vestigden zich vooral de welgestelde Joodse kooplieden. Hier verrezen statige en ruime woonpaleizen in overwegend neoklassieke stijlen. Volgens Joodse traditie was het niet goed onder trappen door te lopen, daarom zijn de treden dicht of bouwde men spiraaltrappen. Behalve handelaren woonden hier ook volop tandartsen, advocaten en notarissen: bij uitstek beroepsgroepen die in verband met de vele zeelieden, scheepsbouwers en transacties nodig waren. Ook Habaai, ten westen van Koralleng gebied, was een Joodse wijk. Joodse begraafplaatsen zie je aan de weg Berg Altena, pal oostelijk van Scharloo. Nog een grote begraafplaats, **Beth Haim** 17, ligt letterlijk onder de rook van de raffinaderij bij het Schottegat-West.

1

Tropische gevels met Hollands tintje – Punda

De Hollandse ontwikkeling van Curaçao begon in 1634 met de bouw van het Fort Amsterdam, aan de punt van de St. Annabaai. De meeste koopmanshuizen zijn van de daaropvolgende eeuw, in de Breedestraat, de Heerenstraat en de Kuiperstraat. Boven de winkels waren de woonvertrekken: zonwerende galerijen lieten de wind lekker doorwaaien. Maar de gevels verraden onmiskenbaar Hollandse stijlen.

De **Handelskade** ¹ is het letterlijk kleurrijke handelsmerk van Willemstad. Je ziet er de befaamde voetgangers-Pontjesbrug open- en dichtgaan. Het okergele **Penhagebouw** ² is er een van de fraaiste panden aan de kade.

'Hollandse' klokgevel.

Schepen die de St. Annabaai binnen willen varen, hebben te maken met een sterke westwaartse stroming. Het overkwam vroeger veel zeilschepen dat ze de baai voorbij voeren. Dat resulteerde in een extra rondje rond het

eiland: één tot meerdere weken extra op zee.

Roemrucht verleden

Na de verovering van Curaçao door de Nederlanders in 1634 werd het **Fort Amsterdam** ³ gebouwd. Aan de zijkant stond zwaar geschut en vier bastions moesten optimaal toezicht op de baai houden. Binnen het fort bevindt zich het **Paleis van de Gouverneur** ⁵, gebouwd voor de WIC-vertegenwoordiger. In het voormalige stadhuis zetelt nu het parlement en is de raadskamer.

Plek voor bezinning

Ook binnen de fortmuren, naast het stadhuis, staat de oudste protestantse kerk van het eiland, de **Fortkerk** ⁴ (1769). Het kogelgat in de gevel is een herinnering aan de belegering door de Engelsen, in 1804. In de hoge nok van de kerk, blauwer dan hemelsblauw geschilderd, werden de scheepszeilen te drogen gehangen. Er staat een mooi Flentrop-orgel (1963), aangepast aan tropische omstandigheden: trompetten ontbreken in het register. Het museum geeft een goed beeld van de geschiedenis van het protestantisme op Curaçao. Zoek je verdieping, ga dan naar de zondagdienst; het is een hartelijke gemeenschap.

Waterfort

In 1827 werd ten zuidwesten van het Fort Amsterdam een extra versterking opgetrokken. De langgerekte muur van het **Waterfort** ⁶ werd tevens voorzien van torens en van stallen, in de gewelven. In deze **Waterfortboogjes** ⁷ ('De Boogjes') zitten restaurantjes. De sinds 2015 verlaten hoteltoeren domineert er de skyline.

Woestijnzand in Willemstad

Bijzonder is een bezoek aan de **Synagoge Mikvé Israël-Emanuel** ⁸. Die is gebouwd naar het voorbeeld van de Portugese synagoge in Amsterdam. Sefardische Joden kwamen aanvankelijk als geloofsvluchteling. Ze richtten zich later volop op de handel en behoorden tot de succesvolste ondernemers van Willemstad.

Opvallend in de zeer hoge synagoge is de zandbodem, een verwijzing naar het woestijnzand dat het Joodse volk moest overwinnen op weg naar de vrijheid. Er is prachtig houtwerk en blauwe lichtvlekken vallen door de vensters. De kast met torahrollen gaat alleen tijdens diensten open.

Synagoge Mikvé Israël-Emanuel.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Fortkerk 4: ma.-vr. 10-13.30 uur, ANG 8, zo. 9.30 uur Nederlandse dienst.

Synagoge 8: ma.-vr. 9-16.30 uur, Engelstalige diensten op vr. 18.30 en za. 10 uur, ANG 10.

ETEN EN DRINKEN

Pleincafé Wilhelmina 1: Wilhelminaplein. Hollandse gezelligheid al vanaf het ontbijt, tegenover de DUSHI en CURAÇAO tekens.

Iguana Café 2: Handelskade 4-13, za. livemuziek. Langgerekt terras met zicht op de Pontjesbrug. Geknipt voor een drankje bij zonsondergang.

Waterboogjes 3: In de muren van het Waterfort zitten diverse restaurantjes, met aan de achterkant terrassen boven zee, waaronder het populaire Scampi's.

Plasa Bieu ④: Eet wat de locals eten: piska kora met funchi of sopi di kadushi.

Batido ⑤: vitaminekraam voor de Plasa Bieu, perfecte smoothies; zo. gesl.

Serena's Art Factory ⓘ: zie blz. 36.

Uitneembare kaart: 2 F/7

Aanzien en aanschijn

De bijnaam **Bolo di Batrei** 5 (bruidstaart) is niet zo vreemd gekozen. Het huis was een huwelijkscadeau van de vader van de bruidegom aan het paar. Het werd bepaald geen Hollandse gevel, maar een huis in Spaanse stijl met rococofaçade. Architect Morris Cardoze ging uit van de plattegrond van het huis van schoonpa Haim Da Costa Gomes. Het is in gebruik als depot van het Nationaal Archief.

De okergele neogotische **Kathedraal H. Rozenkrans** 6 werd in de tweede helft van de 19e eeuw gebouwd naar een ontwerp van de Utrechtse architect A.G. Tollenaar. De inwijding vond plaats in 1882, en in 1958 werd de kerk bij het installeren van het bisdom Curaçao tot kathedraal verheven. Vlakbij stond het klooster Sint-Albertus, in 1932 door de Fraters van Tilburg gebouwd naast de lagere school die er al stond. De Fraters bleven er tot de jaren 80 actief, en hebben zich sindsdien meer gericht op parochies in Afrika en Azië. Het klooster is nu Boutique Hotel 't Klooster 4.

Op tientallen meters boven het Schottegat staat het **Fort Nassau** 7, in 1797 in opdracht van de WIC gebouwd om de haven te controleren. De fortificaties zijn nog grotendeels intact. De voornaamste functie is nu horeca: je vindt er een goed restaurant. Het uitzicht is misschien niet overal esthetische top maar wel heel interessant: op de marine- en containerhaven. Aan de voet van het fort werd in dezelfde periode een belangrijke watervoorziening aangelegd, de **Pos di Pia**. Een trap van baksteen en koraalblokken voert naar de waterput.

Bolo di Batrei, de 'Bruidstaart'.

MUSEA

Maritiem Museum

Steek van Punda de L.B. Smith voetgangersbrug over en je staat direct bij het Maritiem Museum. Op deze plek aan de overkant van het Waaigat stond vroeger een bordeel. Het huidige pand is herbouwd in 1998, maar je ziet nog een aantal originele oude kenmerken. Scheepsbouw en scheepvaart zijn belangrijke pijlers van de geschiedenis van Curaçao. Begin in het museum met de introductiefilm (25 min.). Loop vervolgens langs de scheepsmodellen, de wrakschatten, en al naar gelang je belangstelling langs onderwerpen als de pontonconstructie van de Koningin Emmabrug of de Koninklijke Marine. Bij voldoende personele bezetting (meestal woensdag en zondag) is het model van de olieraffinaderij Foz, in een nevenbunker, in werking te zien.

Loop na je bezoek naar de Bitterstraat, achter het museum, waar de gevel van nr. 1 door Francis Sling is beschilderd. Met kibrahacha en parkieten symboliseert Sling een plek voor vrijheid, rust en groei.

N. van den Brandhofstraat 1, ma.-za. 9-16 uur, entree \$ 6,50, model van de Foz

\$ 3/6,50. Op woensdag en zaterdag zijn om 14 uur havenrondvaarten, \$ 10; reserveer op tel. 465 23 27, zie ook www.curacaomaritime.com

BRUGGEN VAN WILLEMSTAD

Over de St. Annabaai en het Waaigat ligt een aantal bruggen met verhaal. Het opvallendst is de 56 m hoge **Koningin Julianabrug** (1974), over de St. Annabaai. Daar kunnen tankers en containerschepen nog goed onderdoor om de erachter liggende haven te bereiken. De grote cruiseschepen blijven daarvóór; ze leggen in Otrobanda aan voor het Otrobanda Hotel of buitengaats bij de speciaal aangelegde megapier net voorbij Rif Fort. De Koningin Julianabrug is de enige verbinding voor gemotoriseerd verkeer tussen Punda en Otrobanda.

Over het Waaigat kwam in 1883 een ophaalbrug die naar de toenmalige gouverneur werd genoemd: Van den Brandhof. Dit vormde de eerste verbinding tussen Punda en Scharloo. De brug werd in Nederland gebouwd en per schoener naar Curaçao overgevoerd. Intussen is de brug vernieuwd en heet nu **Koningin Wilhelminabrug**.

Een tweede verbinding over het Waaigat, alleen voor voetgangers, is de **L.B. Smithbrug**, die vlak voor het Maritiem Museum uitkomt.

In 2016 is de **Prinses Amaliabrug** geplaatst, een ophaalloopbrug naar het historische voorbeeld van de Van den Brandhofbrug, tussen de parkeerplaats Waaigat en de Ronde Markt.

De befaamdste brug en een grote toeristische trekpleister op zich is de **Koningin Emmabrug** (1888) of **Pontjesbrug**. Hij drijft op 16 pontons en is tegenwoordig louter voor voetgangers toegankelijk. Het is een spektakel als hij opengaat. Duurt dat lang, dan wappert er een blauwe vlag en kun je gebruikmaken van de gratis veerboten. Zeker met kinderen is het prachtig geïllustreerde boek *De duik* (2014) van Sjoerd Kuyper en Sanne te Loo verrijkende reisliteratuur (vooral geschikt voor 10-14 jaar); de Pontjesbrug speelt daarin een centrale rol.

Museum Kura Hulanda

Kura Hulanda is een wijkconcept (zie ook), met daarin het Museum Kura Hulanda geïntegreerd: een aanrader voor wie in de koloniale geschiedenis is geïnteresseerd. In 1995 kocht de Nederlandse ondernemer Jacob Gjelt Dekker

hier in Otrobanda een reeks panden. Toen hij er achter kwam dat die een grote rol hadden gespeeld in de Caribische slavenhandel, besloot hij er behalve een resort-hotel er een museum op te richten. Rondleidingen bieden een vrij heftige confrontatie met de gruwelen van de slavernij. Je kunt ook zelf rondlopen langs schetsen en attributen als getuigenissen van de wandaden van die tijd. De uit Afrika aangevoerde slaven werden in Willemstad aan land gebracht. Vervolgens werden ze verdeeld over diverse bestemmingen in Midden-Amerika en Zuid-Amerika. Er is een scheepsruim nagebouwd waarin je een beeld krijgt van het slaventransport.

In het museum staat tevens de etnografische verzameling van Gjelt Dekker, met veel Afrikaanse maskers en rituele voorwerpen, maar ook steentabletten met hiërogliefen uit het Egyptische rijk.

Aangrenzende panden horen bij het **Hotel Kura Hulanda** 📍.

Klipstraat 9, ma.-zo. 10-16.30 uur, \$ 10

Museo Bolivariano 📍

Op deze plek woonden de twee zussen en een tante van onafhankelijkheidsstrijder Simón Bolívar in 1812. In 1968 is het achthoekige, gerestaureerde gebouw ingericht als museum, met documenten, kaarten, meubels en gebruiksvoorwerpen. Het staat op het terrein van het exclusieve Avila Hotel, dat in de vroege 19e eeuw de residentie van de Engelse gouverneur was.

Penstraat 130, bij het Avila Beach Hotel, di., wo., vr. en zo. 10-12 uur, \$ 6

Curaçao Museum 📍

Aanvankelijk was in dit complex het militair hospitaal (1853) gevestigd, in 1948 opende het als museum. Aan de buitenzijde zie je een carillon, genaamd De Vier Koningskinderen: genoemd naar de vier dochters van toenmalig koningin Juliana. Hun namen staan op de grootste van de 47 klokken van het carillon, op de overige staan beroemde ingezetenen van Curaçao en slachtoffers van WO II vermeld. Ook staat er de cockpit van de Snip, het eerste KLM-toestel dat de oceaan overstak tussen Nederland en Curaçao, in 1934.

Het is in grote mate te danken aan Chris J.H. Engels, van wie in het museum ook diverse werken hangen, dat het pand gespaard bleef en museum werd. Er zijn stijlkamers met meubilair en uiteenlopende gebruiksvoorwerpen te zien. Aan de wanden hangt werk van Jan Sluijters, Charley Toorop, Isaac Israëls en Carel Willink.

Van Leeuwenhoekstraat, di.-vr. 8.30-16.30, za. 10-16 uur, donaties

Landhuizen bij Willemstad

Het land rond het Schottegat bestond vroeger vrijwel geheel uit plantages. Landhuizen stonden daar op een verhoging in het landschap, om elkaars seinen te kunnen zien en controle te houden. Twintig van de in totaal circa zestig landhuizen liggen nog in de nabijheid van het Schottegat, waaronder Rooi Katootje, Bloemhof, Chobolobo en Zuikertuintje. Sommige waren veeleer buitenverblijven van stadsfamilies. De echt grote plantages lagen vooral buiten de stad. Een aantal daarvan kreeg een tweede leven met geheel andere functie, zie blz. 42.

Landhuis Chobolobo is de thuisbasis van het bedrijf Senior Curaçao, waar likeur wordt geproduceerd sinds 1896 – echt Curaçaose likeur. Die wordt gemaakt van de laraha, de bitterzure Curaçaose sinaasappel. Van oorsprong is het drankje kleurloos, maar inmiddels zijn er allerlei kleurvarianten, waaronder het fameuze blauw – Blue Curaçao – maar ook oranje, rood, groen en geel. Natuurlijk kan er ook geproefd en gekocht worden. Chobolobo is een van de favoriete excursies van cruisetoeristen. De tours duren 45-60 minuten en zijn al dan niet inclusief het proeven van cocktails en ijs.

Landhuis Chobolobo, Saliña Ariba, E.R.A. Moreno Boulevard, ma.-vr. 8-17 uur, rondl. \$ 12,50-20

Landhuis Bloemhof was oorspronkelijk een plek waar water in putten werd opgevangen en verkocht – geschikt voor het land en de schoonmaak, daarnaast werd hemelwater als drinkwater verkocht. Dat leverde onvoldoende economische basis en het werd daarop ontmoetings- en ontspanningscentrum. Sinds 1910 is het van de familie Maduro, al enkele generaties in vrouwenhanden. Bloemhof-bewoonster May Henriquez (1915-1999), schrijfster, kunstenaar en vertaalster, was een grote stuwende kracht in de Curaçaose kunstenaarswereld. Je ziet op het landgoed haar atelier als toen ze er nog werkte. Een van haar verdiensten was het naar het Papiaments vertalen van internationaal spraakmakende toneelstukken, waaronder *My Fair Lady* en werken van Sartre.

Kathedraal van doornen – nog groeiend – van Herman van Bergen in Bloemhof.

Landhuis Bloemhof is een bijzonder cultureel centrum, waar plek is voor beeldende kunst – met vijf tentoonstellingen per jaar, maar ook voor literatuur, muziek, film en toneel. Echt een plek om de agenda van in de gaten te houden. Onder de *artists in residence* is Herman van Bergen. Hij werkt aan een groeiend object: een metershoge kathedraal van doornen, van de sumpiña die op het eiland erg invasief is. De takken worden schoongemaakt en in blokken verwerkt. Van Bergen werd geïnspireerd door een rots die hem als een Caiquetio-indiaan voorkwam. De 'toren' van zijn kathedraal vormt de neus van de Caiquetio, die naar de hemel kijkt. In de wanden zijn allerlei religieuze symbolen aangebracht, van Inca tot Grieks-Orthodox. En er hangt het gedicht *Indjan* (2013), een van de laatste werken van Hans Vaders.

Landhuis Bloemhof, Santa Rosaweg 6 (naast Tap Maar In), di.-za. 9-14 uur, \$ 5

Tussen Bloemhof en Rooi Katootje is **Landhuis Zuikertuintje** niet meer als landhuis herkenbaar, het is nu een winkelcentrum.

Landhuis Rooi Katootje ¹⁴ was oorspronkelijk het Landhuis Rust en Vree, in het buurtschap Rooi Katootje. Voor het huis staat nog de bel die werd geluid als de slaven zich op de trappen moesten verzamelen.

In het huis, het **Mongui Maduro Museum**, zie je allerhande antiek van de familie Maduro: mahonie meubilair, zilverwerk en servies, van Japans en Chinees tot

Wedgwood en Delfts blauw. Er zijn foto's en documenten die de Ronde-Tafelconferentie van 1954 in herinnering brengen, een belangrijke aanloop naar de uiteindelijke onafhankelijkheid. Gekoesterd worden uniform en laarzen van – neef – George Maduro (Willemstad 1916-Dachau 1945); na WO II schonken zijn ouders het startkapitaal voor het Haagse Madurodam, als monument voor hun enige kind.

De Levy Maduro's waren Joden. S.A.L. (Mongui) Maduro was groot verzamelaar van lectuur, over de Antillen en het jodendom. Achter het landhuis in een nieuwe bibliotheek is zijn collectie ondergebracht, die op de twee hoofdonderwerpen nog altijd wordt aangevuld: het is dé plek om diep in de geschiedenis van de Antillen en het jodendom te duiken.

Landhuis Rooi Katootje/Mongui Maduro Museum, Schottegatweg-Oost, ma.-vr.
9-12 uur